

Uvod u objektno-orjentisano programiranje

Objektno-orjentisano programiranje 1

Objektno-orjentisano programiranje

- OO program — **skup objekata** koji su u **međusobnim interakcijama**
- Objekat je struktura koja se sastoji od
 - **atributa/polja** — promenljive članice objekta
 - **metoda** — funkcije članice objekta
- Ideja da se podaci i funkcije koje te podatke obrađuju upakuju u jednu celinu i predstavljaju jednom promenljivom
- Vrednost atributa određuje **stanje objekta**, metodama je definisano **ponašanje objekta**
- Objekti su u interakciji, međusobno razmenjuju poruke
 - **poruka** — **objekat A pozove metod nad objektom B**

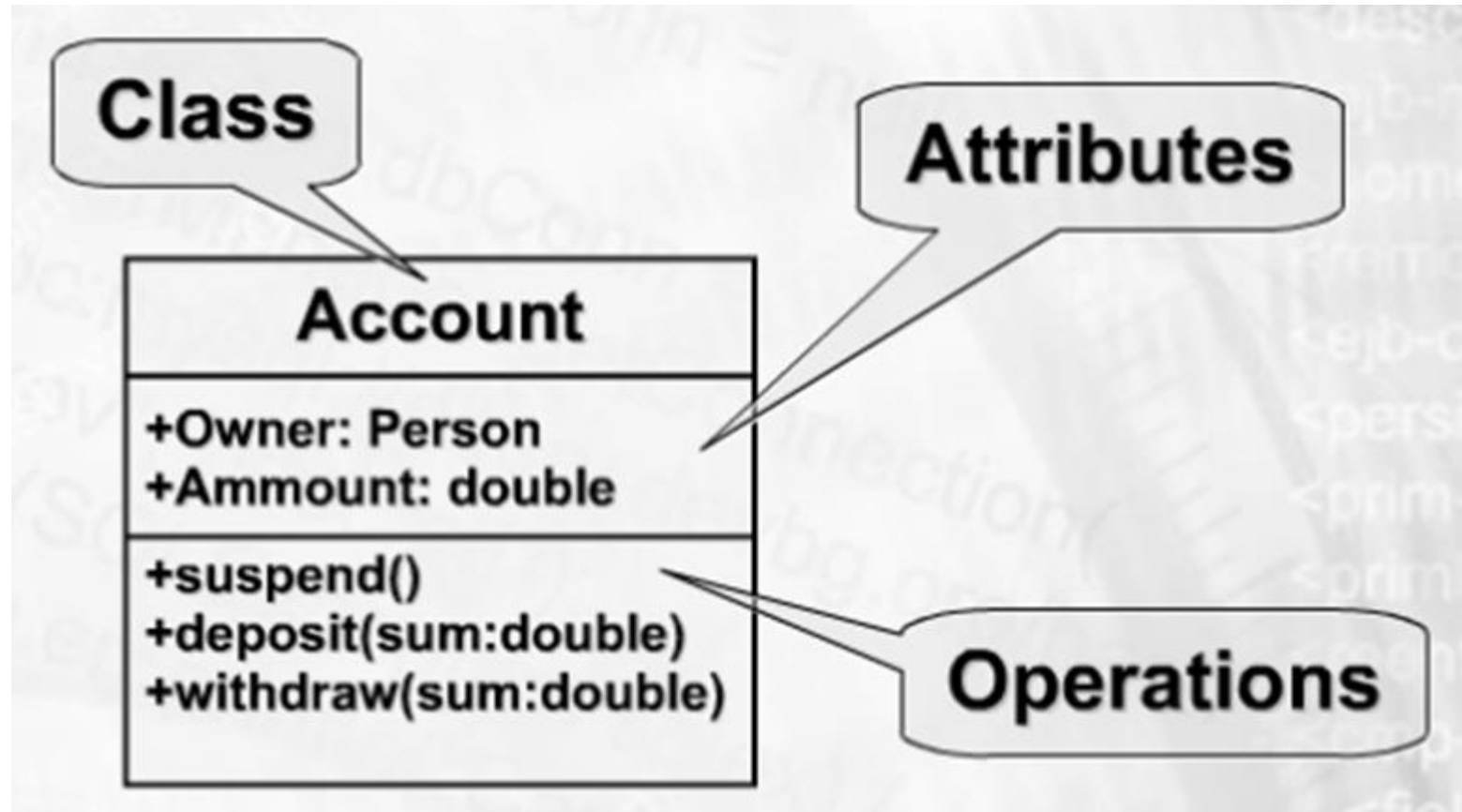
Objektno-orjentisano programiranje

- **Klasa – definicija skupa istorodnih objekata**
 - objekti koji imaju istu specifikaciju stanja i ponašanja (iste attribute i metode)
- **Sve promenljive u nekom programu imaju ime i tip**
 - Tip određuje skup mogućih vrednosti promenljive i skup operacija dozvoljenih nad promenljivom
- **Klase su tipovi objekata**
 - u PJ Java klase su **referencijalni tipovi**
 - **objekat A kao atribut sadrži referencu na neki drugi objekat B → objekat A može poslati poruku objektu B**
- Kada pišemo OOP programe **definišemo klase i instanciramo (kreiramo) objekte** definisanih klasa

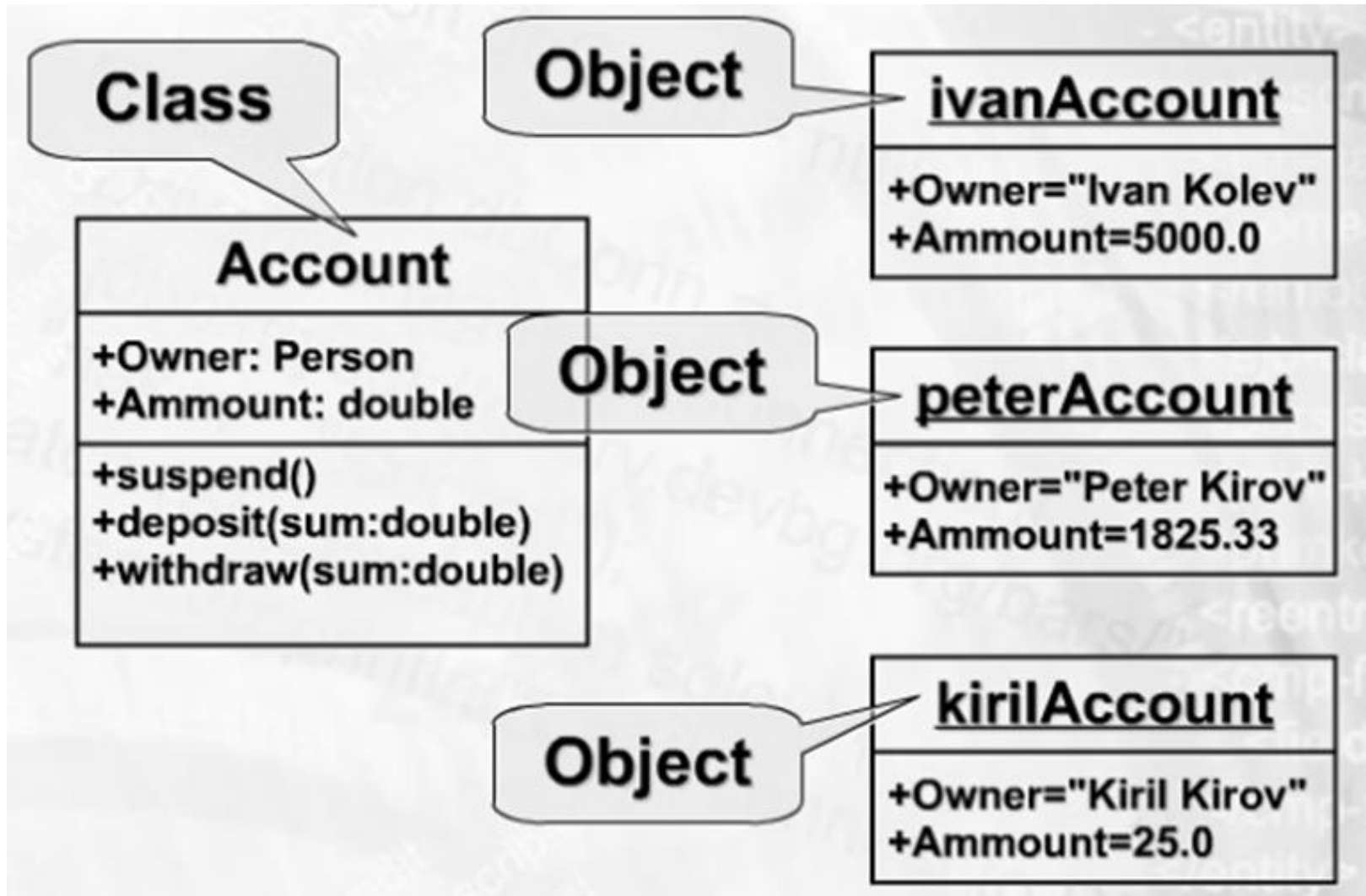
Imperativni programski jezici

- Program – formalan opis **procesa izračunavanja** ili **specifikacije izračunavanja** u nekom **programskom jeziku**
 - imperativni VS deklarativni programski jezici
- Program – skup **naredbi** koje tokom izvršavanja menjaju vrednosti skupa **promenljivih** (stanje programa)
- Naredba dodele vrednosti promenljivoj kao osnovna naredba
- Naredbe kontrole toka (if-then-else, switch, while, do-while, for)
- **Kategorije imperativnih programskih jezika**
 - **Proceduralni** – dekompozicija programa u funkcije i procedure, lokalne i globalne promenljive
 - **Modularni** – dekompozicija programa u module, modul sadrži logički srodne definicije promenljivih, funkcija i tipova podataka, privatni i javni deo modula
 - **Objektno-orjentisani** – dekompozicija programa u klase, klasa sadrži logički srodne definicije promenljivih i funkcija, klase kao tipovi podataka, privatni i javni deo klase, **nasleđivanje klasa**

Primer klase

Klase i objekti

Konstruktori i destruktori

- Konstruktor – specijalni metod koji se poziva kada se instancira klasa koji služi da inicijalizuje stanje objekta
- Destruktor – specijalni metod koji se poziva kada se objekat uništava
- U programskom jeziku Java
 - klase se instanciraju operatorom new
 - rezultat operatora new je referenca na instancirani objekat
 - može postojati više referenci na jedan objekat
 - nema destruktora, automatsko uništavanje objekata (*garbage collector*)
 - objekta pokupi GC kada ne postoji nijedna referenca na objekat

Apstrakcija, enkapsulacija i sakrivanje informacija

- **Sakrivanje informacija** – neki delovi objekta mogu biti javni, neki privatni
 - **modifikatori vidljivosti (pristupa) prilikom definisanja atributa i metoda klase**
 - privatni atributi su vidljivi jedino unutar klase
 - privatne metode mogu pozivati jedino metode iz iste klase
 - javnim atributima i metodama objekta se može pristupati i iz drugih klasa
- **Enkapsulacija** – dizajniranje objekta na način da su detalji nebitni za korišćenje objekta skriveni od korisnika objekta
 - **Ako su svi atributi objekta privatni tada objekat ima potpunu kontrolu nad sopstvenim stanjem**

Apstrakcija, enkapsulacija i sakrivanje informacija

- Suština programskih jezika je da omoguće mehanizme dekompozicije i apstrahovanja
 - **Dekomponovati – razložiti entitet (problem) u pod-entitete (pod-probleme) koji su manje kompleksnosti**
 - **Apstrahovati – sakriti (zanemariti, odložiti, zaboraviti) nebitne (tehničke, implementacione) detalje (smanjiti kompleksnost)**
 - Proceduralni programski jezici
 - Dekompozicija programa u procedure
 - Korisnik procedure mora znati samo zaglavlje, a ne telo procedure da bi koristio proceduru
 - Objektno-orjentisani programski jezici
 - Dekompozicija programa u objekte
 - Korisnik objekta mora znati samo zaglavlja javnih metoda objekta da bi koristio objekat

Agregacija i kompozicija

- **Osnova za interakciju između objekata:** objekat *a* klase *A* ima referencu na objekat *b* klase *B*
 - U definiciji klase *A* imamo atribut *p* tipa *B*
- Ako klasa *A* **instancira** *p* tada su *A* i *B* u relaciji **kompozicije**
 - *b* je deo *a* koji ne može da postoji bez *a*
 - uništavanjem objekta *a* uništava se i objekat *b*
 - *A* = Čovek, *B* = Srce
- Ako klase *A* **ne instancira** *p* tada su *A* i *B* u relaciji **agregacije**
 - *b* je deo *a* koji može da postoji bez *a*
 - uništavanjem objekta *a* ne uništava se objekat *b*
 - *A* = FudbalskiKlub, *B* = Fudbaler

Nasleđivanje

- **Klase se mogu međusobno nasleđivati**
- Ako klasa A nasleđuje klasu B tada
 - A nasleđuje sve atribute i metode klase B
 - objekat klase A sadrži atribute i metode definisane u klasi B
 - u klasi A se mogu redefinisati nasleđeni atributi i metode (*overriding*)
 - A – izvedena klasa, podklasa, klasa dete
 - B – bazna klasa, nadklasa, super klasa, klasa roditelj
- **Ako klasa A nasleđuje klasu B tada su te dve klase u relaciji JE (“is a”)**
 - Mačka je Životinja
 - Pas je Životinja
 - Pravugaonik je GeometrijskaFigura
 - Kvadrat je Pravugaonik

Nasleđivanje

- **Nasleđivanje klasa je mehanizam ponovnog iskorišćenja koda (eng. *code reuse*) koji omogućava**
 - **Specijalizaciju**
 - Izvedena klasa dodaje nove attribute i nove metode
 - **Proširenje postojeće funkcionalnosti**
 - Izvedena klasa dodaje nove metode
 - **Modifikaciju postojeće funkcionalnosti**
 - Izvedena klasa modifikuje nasleđene metode
 - **Kod iz bazne klase se ne kopira**
 - Nema klonova u programskom kodu
 - Negativne posledice klonova su glomazniji programi koji se teže održavaju
 - ***Copy-paste* programiranjem dupliciramo postojeće semantičke greške (*bug-ove*)**

Nasleđivanje – primer

- **class Pravugaonik**

- atributi a i b tipa int (dužina i širina stranice)
- konstruktor za inicijalizaciju a i b na neke početne vrednosti
- metod za računanje obima: $2 * (a + b)$

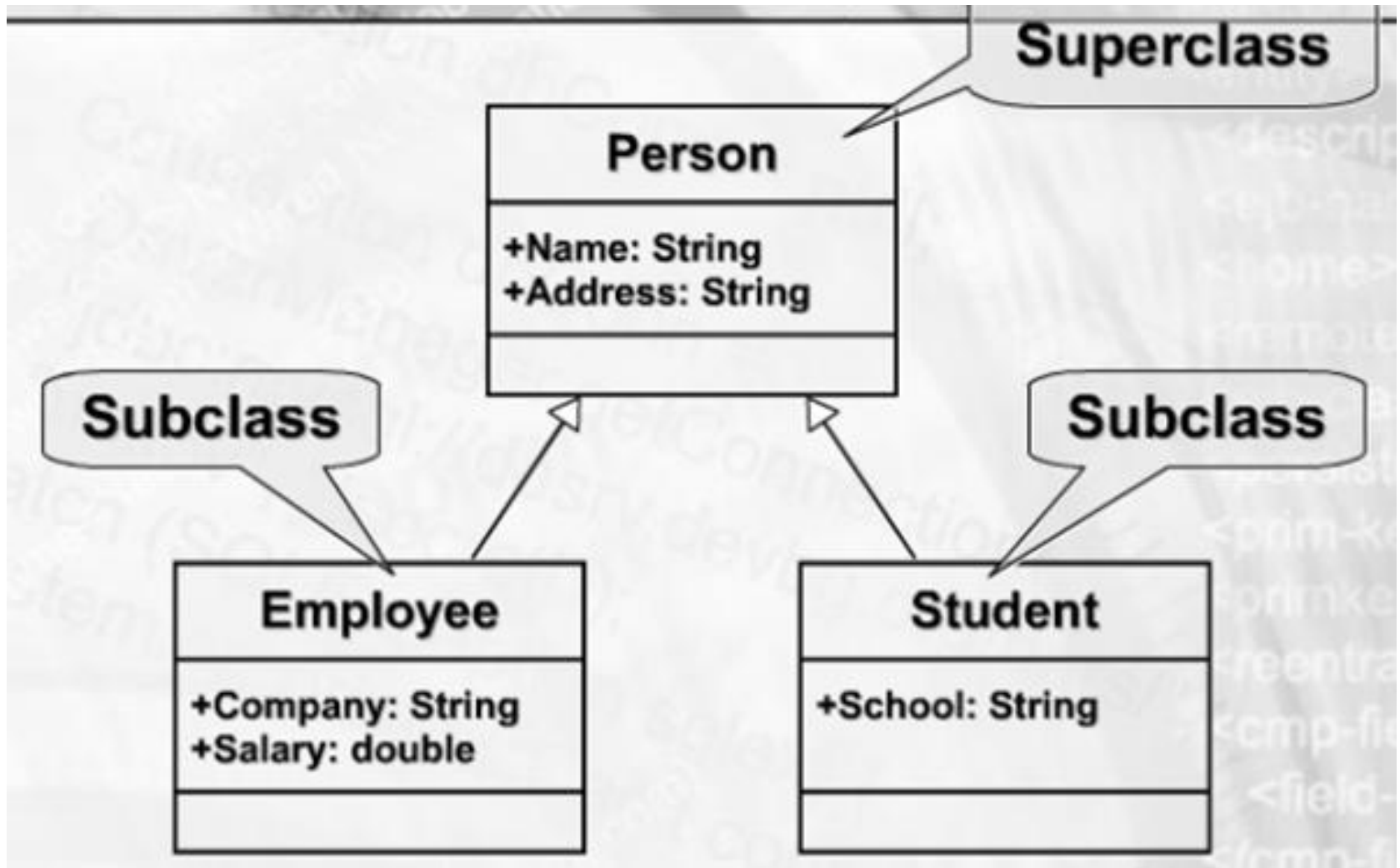
- **Svaki kvadrat je pravugaonik, ali nije svaki pravugaonik kvadrat**

- **Kvadrat je pravugaonik sa specijalnim osobinama**

- **class Kvadrat extends Pravugaonik**

- konstruktor koji inicijalizaciju a i b na identičnu vrednost
- možemo redefinisati metod za računanje obima: $4 * a$
 - jedna operacija manje

Nasleđivanje – primer 2

Apstraktne klase

- **Apstraktne klase sadrže apstraktne metode**
 - Apstraktan metod – metod koji nije implementiran, dato samo zaglavlje
 - Apstraktne klase se ne mogu instancirati
- Smisao apstraktnih klasa je da
 - Obezbede neke opšte funkcionalnosti
 - Da se specifične funkcionalnosti implementiraju i izvedenim klasama (**apstraktne klase se uvek nasleđuju**)

```
abstract class Figura {  
    abstract double obim();  
  
    public String toString() {  
        return "Figura obima " + obim();  
    }  
}
```

- **Hijerarhije klasa u OO programima → od apstraktnih ka specifičnim klasama**

Liskov princip supstitucije

- Ako klasa **S** nasleđuje klasu **T** tada objekat klase **S** može da se koristi gde god se očekuje objekat klase **T**

```
class Pravugaonik { ... }
```

```
class Kvadrat extends Pravugaonik { ... }
```

```
class Ekran {  
    void nacrtaj(Pravugaonik p) { ... }  
}
```

```
Ekran e = new Ekran();
```

```
Pravugaonik p = new Pravugaonik();  
e.nacrtaj(p);
```

```
Kvadrat k = new Kvadrat();  
e.nacrtaj(k);
```


Liskov princip supstitucije

- Ako klasa **S** nasleđuje klasu **T** tada objekat klase **S** može da se koristi gde god se očekuje objekat klase **T**
- `T a = new T()`
- `T b = new S()`
 - *a* i *b* – reference tipa *T*
 - Referenca tipa **T** može da pokazuje na objekte klase **T**, ali i objekte klase izvedenih iz **T**
 - Tip u vremenu kompajliranja i tip u vremenu izvršavanja

```
class Pravugaonik { ... }
```

```
class Kvadrat extends Pravugaonik { ... }
```

```
Pravugaonik p = new Kvadrat();
```

Polimorfizam i dinamičko vezivanje

- **Polimorfizam – različito ponašanje nekog operatora ili metode u zavisnosti od tipova argumenata**
 - $2 + 2 \rightarrow 4$
 - “ana” + “marija” \rightarrow “anamarija”
 - Ponašanje izraza $a + b$ zavisi od tipa a i b
 - **Preopterećeni (*overloaded*) operatori i metodi**
- **Na osnovu tipa argumenta se određuje koji operator se primenjuje / koji se metod poziva**
 - Statičko vezivanje – određivanje se vrši u vremenu kompajliranja
 - **Dinamičko vezivanje – određivanje se vrši u vremenu izvršavanja**
- **Polimorfizam u PJ Java – koja od preopterećenih metoda se poziva se određuje u vremenu izvršavanja na osnovu tipova referenci u vremenu izvršavanja (a ne u vremenu kompajliranja)**

Polimorfizam – primer

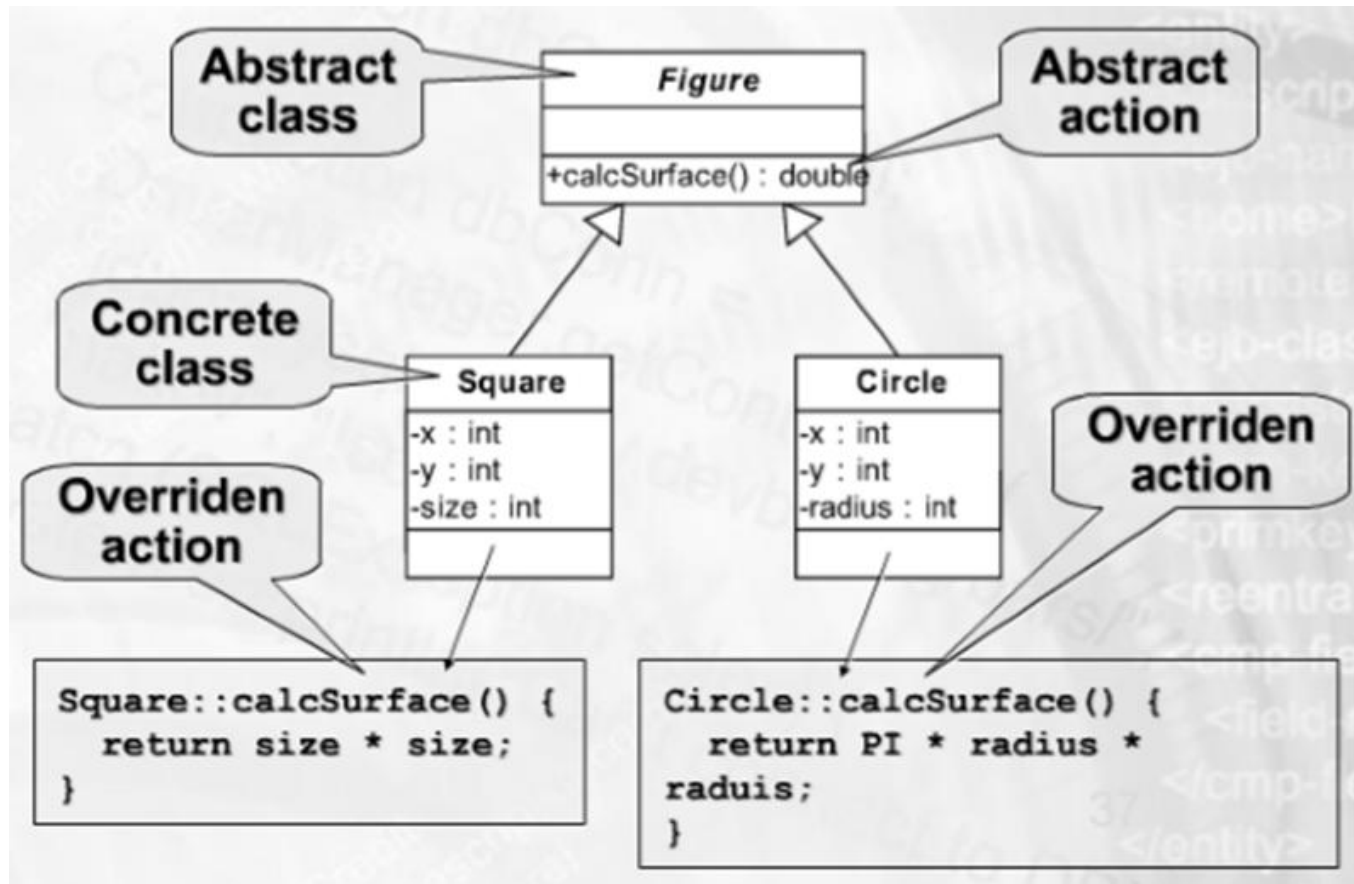

Figure f1 = new Square();

Figure f2 = new Circle();

double d1 = f1.calcSurface(); → poziva se calcSurface() iz Square

double d2 = f2.calcSurface(); → poziva se calcSurface() iz Circle

Jednostruko i višestruko nasleđivanje

- **Jednostruko – klasa može naslediti tačno jednu klasu**
- **Višestruko – klasa može naslediti više od jedne klase**
- **Diamond problem**
 - `abstract class Figura` – apstraktni metod `obim`
 - `class Kvadrat extends Figura` – implementira metod `obim`
 - `class Krug extends Figura` – implementira metod `obim`
 - `class KvKrug extends Kvadrat, Krug`
 - Klasa `KvKrug` **ne implementira** metod `obim`
 - `KvKrug kk = new KvKrug();`
`kk.obim();`

koji obim() se poziva – iz klase Kvadrat ili klase Krug?

OOP u PJ Java

- Java program je kolekcija **klasa** i **interfejsa** koji se mogu grupisati po **paketima**
- Klase: apstraktne, konkretne (ne-finalne i finalne), ugnježdene (statičke i nestatičke), anonimne, lokalne
- **Interfejsi – specifikacija funkcionalnosti klase**
 - Interfejs – skup zaglavlja javnih metoda
 - Klase implementiraju interfejse
 - **Interfejsi su takođe referencijalni tipovi objekata**
 - Interfejs je ugovor – ako ne-apstraktna klasa implementira interfejs tada ona implementira sve metode propisane interfejsom
- **Paketi – prostori imena, mehanizam hijerarhijske dekompozicije**
 - Klase u istom paketu imaju različita imena, klase iz različitih paketa mogu da imaju isto ime
 - Paketi mogu da sadrže pakete, srodne klase i interfejse stavljamo u isti paket